

**Багай Н. О.**

*Верховний Суд, суддя, ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», доцент кафедри трудового, екологічного та аграрного права*

## **ДО ПОНЯТТЯ АДАПТАЦІЇ АГРАРНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ЗАКОНОДАВСТВА ЄС**

Вектори розвитку будь-якої галузі законодавства визначаються передусім розвитком суспільних відносин, певними суспільно-політичними процесами, метою та пріоритетами державної політики у визначеній сфері. З огляду на суспільно-політичну орієнтацію України та її прагнення до євроінтеграції, напрями майбутнього розвитку аграрного законодавства України передбачають подальшу адаптацію його до законодавства Європейського Союзу.

Пріоритетним напрямом розвитку аграрного законодавства України є його адаптація до законодавства ЄС та гармонізація із законодавством європейських держав, що відповідає положенням Закону України від 18 березня 2004 р. «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства ЄС» [6], адже адаптація законодавства України до законодавства ЄС є пріоритетною складовою процесу інтеграції України до Європейського Союзу.

На законодавчому рівні термін «адаптація законодавства» визначений у Законі України від 18 березня 2004 р. «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу», за змістом якого «адаптація законодавства - процес приведення законів України та інших нормативно-правових актів у відповідність з *acquis communautaire*» [6]. Відповідно до розділу II Закону України від 18 березня 2004 р. «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу», *acquis communautaire* (*acquis*) – правова система Європейського Союзу, яка включає акти законодавства Європейського Союзу (але не обмежується ними), прийняті в рамках Європейського співтовариства, Спільної зов-

нішньої політики та політики безпеки і Співпраці у сфері юстиції та внутрішніх справ [6].

У статті 404 глави 17 Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, ратифікованої Законом України від 16 вересня 2014 р., зазначено, що «сторони співробітничать з метою сприяння розвитку сільського господарства та сільських територій, зокрема шляхом поступового зближення політик та законодавств» [7].

Н. М. Пархоменко визначає поняття «адаптація» (лат. *adapto* – пристосовую) як «процес пристосування до умов, які змінюються; у міжнародному праві адаптація є процесом приведення національного законодавства до норм і стандартів міжнародного права шляхом удосконалення національного законодавства (внесення змін і доповнень, прийняття нових нормативно-правових актів), укладання або приєднання до міжнародних договорів» [3, с. 338 - 339].

А. Й. Богдан визначає поняття «адаптації національного аграрного законодавства по виробництву сільськогосподарської продукції до вимог законодавства ЄС як пристосування діючих і прийнятих у майбутньому національних спеціальних законодавчих актів, які відповідали б вимогам законодавства ЄС з урахуванням особливостей українського суспільства, умов і змін, що відбуваються в аграрному секторі нашої держави, а також створення належних умов для посилення ролі та підвищення статусу координуючих міжвідомчих органів із використанням принципів механізму спільної аграрної політики країн-членів ЄС у сфері виробництва сільськогосподарської продукції» [1, с. 4].

Т. О. Коваленко зазначає, що адаптація аграрного законодавства до вимог *acquis communautaire* передбачає приведення аграрних законів та підзаконних нормативно-правових актів України у відповідність до 58 нормативно-правових актів ЄС у визначених сферах [2, с. 186].

Аналізуючи співвідношення між термінами «адаптація», «імплементація» та «гармонізація», О. В. Тарасов зазначає, що «адаптація може виступати, але не обов'язково, одним зі способів національно-правової імплементації як міжнародно-правових

зобов'язань, так і формально необов'язкових міжнародних стандартів, міжнародного «м'якого» права та ін.» [9, с. 36]. Водночас, на думку вченого, «термін «гармонізація» стосується не лише національного законодавства, а зачіпає більш широке коло різноманітних корпоративних і технічних норм, стандартів, методологій, практик та ін., що безпосередньо впливає на функціонування економічної системи суспільства» [9, с. 36].

Використання в українському законодавстві поняття «адаптація законодавства» є виправданим і на думку представників аграрно-правової науки. Зокрема, А. М. Статівка та І. А. Шуміло зазначають, що «у двосторонніх угодах про партнерство та співробітництво з ЄС, як правило, використовується поняття «апроксимація законодавства» (від (англ.) approximation – наближення) або «адаптація» [8, с. 209]. Водночас, за твердженням учених, гармонізація є методом створення єдиного правового простору в рамках ЄС, який законодавчо закріплено в Договорі про заснування Європейського Союзу [8, с. 209].

Як зазначає І. В. Яковюк, принципові відмінності між механізмами приведення законодавства держав-членів та третіх держав до норм права ЄС доводять доцільність використання їх різного найменування в межах ЄС («гармонізація») та поза ним («адаптація») [10, с. 41].

З огляду на наведені дослідження учених та з урахуванням змісту нормативно-правових актів національного законодавства з питань євроінтеграції, погоджуємось із науковою позицією щодо доцільності вживання терміна «адаптація» при аналізі зближення, пристосування національного законодавства України до законодавства Європейського Союзу.

Адаптація аграрного законодавства України до законодавства Європейського Союзу – це процес зближення (пристосування) нормативно-правових актів, що регулюють аграрні відносини в Україні, до правової системи Європейського Союзу, яка включає акти законодавства Європейського Союзу, прийняті в рамках Європейського співтовариства, Спільної зовнішньої політики та політики безпеки і Співпраці у сфері юстиції та внутрішніх справ, з метою сприяння розвитку сільського господарства та сільських територій.

Закон «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» відносить до актів первинного законодавства, що є джерелами *acquis communautaire*, такі акти: Договір про заснування Європейського економічного співтовариства 1957 року (з 1993 року – Договір про заснування Європейського співтовариства), Договір про заснування Європейського співтовариства з атомної енергії 1957 року (далі – установчі договори) з наступними змінами, внесеними Маастрихтським договором (Договір про утворення Європейського Союзу 1992 року), Амстердамським договором 1997 року та Ніццьким договором 2001 року, а також актами про приєднання; Договір про Європейський Союз 1992 року, із змінами, внесеними Амстердамським договором 1997 року та Ніццьким договором 2001 року, а також договорами про приєднання; Договір про злиття 1965 року; акти про приєднання нових держав-членів [6].

Аналізуючи напрямки адаптації аграрного законодавства, А. М. Статівка та І. А. Шуміло виділяють головні завдання цього процесу: 1) адаптація правового регулювання по наданню державної підтримки сільськогосподарським товаровиробникам; 2) забезпечення введення в економічний обіг земель сільськогосподарського призначення й розвиток іпотечного кредитування; 3) стандартизація й сертифікація сільськогосподарської продукції; 4) приведення у відповідність зі стандартами ЄС законодавства про компанії [8].

Т. О. Коваленко зазначає, що у першочерговому порядку адаптація національного аграрного законодавства до вимог *acquis communautaire* має здійснюватися за такими напрямками: «1) політика якості; 2) органічне фермерство; 3) генетично-модифіковані зернові; 4) біорозмаїття; 5) стандарти торгівлі рослинами, насінням рослин, фруктами та овочами; 6) стандарти торгівлі живими тваринами та продуктами тваринництва» [5, с. 186]. Наведені напрями в цілому відповідають окремим частинам Додатку XXXVIII до Глави 17 «Сільське господарство та розвиток сільських територій» Розділу V «Економічне і галузеве співробітництво» до Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, ратифікованої Закон України від 16 вересня 2014 р. [7].

А. М. Статівка та Л.І. Полухович відзначають також, що членство України у СОТ зобов'язує узгодити вітчизняне законодавство з правом СОТ, зокрема і в частині регулювання сільськогосподарського виробництва [4, с. 239]. При цьому вчені відзначають, що правову базу діяльності цієї організації становлять 56 домовленостей, угод та інших документів, що утворюють єдиний «пакет», тобто при вступі до СОТ будь-яка держава повинна прийняти його у цілому (відрізняються тільки терміни реалізації домовленостей) [4, с. 239].

Постановою Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2017 р. № 1106 «Про виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» затверджено план заходів з виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [5]. Планом заходів передбачено розробку нормативно-правових актів з питань, визначених Додатком XXXVIII до Глави 17 «Сільське господарство та розвиток сільських територій» Розділу V «Економічне і галузеве співробітництво» до Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, ратифікованої Закон України від 16 вересня 2014 р. Реалізація цих заходів у строки, визначені наведеною постановою Кабінету Міністрів України, матиме важливе значення для зближення аграрного законодавства України та законодавства Європейського Союзу.

### **Список використаних джерел:**

1. Богдан А. Й. Правове забезпечення виробництва сільськогосподарської продукції в Україні у контексті вимог законодавства Європейського Союзу: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Х., 2010. 20 с.

2. Коваленко Т. О. Адаптація аграрного законодавства України до *Acquis communautaire*: сучасний стан та перспективи. *Пріоритетні напрями розвитку аграрного законодавства і права в сучасних умовах*: матеріали науково-практ. конф. (Харків, 20 квіт. 2018) / за ред. А.М. Статівки. Харків:Юрайт, 2018. С.185-190.

3. Пархоменко Н. М. Гармонізація законодавства України з європейським та міжнародним правом: методи, етапи, види. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 1. С. 338-343.

4. Правове регулювання виробництва сільськогосподарської продукції: навчальний посібник / за ред. доктора юридичних наук, професора А. М. Статівки. Харків: Юрайт, 2015. 272 с.

5. Про виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: постанова Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2017 р. № 1106. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1106-2017-%D0%BF#Text>

6. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства ЄС: Закону України від 18 березня 2004 р. (станом на 04.11.2018 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15#Text>

7. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Закон України від 16 вересня 2014 р. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984\\_011#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text)

8. Статівка А. М., Шуміло І.А. Про адаптацію аграрного законодавства України до законодавства Європейського Союзу. *Проблеми законності*. Х. : Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого, 2009. Вип. 100. С. 207-217.

9. Тарасов О. В. Адаптація, імплементація чи гармонізація права ЄС? *Європейська інтеграція в контексті сучасної геополітики*: зб. наук. ст. за матеріалами наук. конф., м. Харків, 24 трав. 2016 р. Харків, 2016. С. 30–39.

10. Яковюк І. В. Адаптація і гармонізація законодавства в умовах інтеграції: проблема співвідношення. *Вісник Академії правових наук України*. 2012. № 4. С. 29-42.